

Llibre de condol de Josep Maria Benaul Berenguer

Sabadell, 26 de març de 1951 - 28 de setembre de 2020

S'ha tancat el cercle.
L'hauria volgut una mica més ample.
Només amb l'amor i els afectes rebuts immerescudament
de familiars i amics de l'ànima considero que he viscut.
Si la Carne va ser la teva roca, tu, Amaya, has estat el meu fonament.
A la terra, on ara vaig, no em podré endur records,
que segurament haurien esdevingut meravellosos i divertits adobs.
En canvi, qualsevol dia, portat per l'airet, algun inqualificable fragment de memòria s'aturarà
en el brot d'un ametller, en la cullera d'una tassa de cafè, damunt un llibre...
Durant un temps seré bocins de vida en boca d'altres portats atzarosament
per aquests airets coneguts. Després, prou.

Dessert d'Atacama, 2018. Text de Josep Maria Benaul.
Com a condol se celebrarà un acte ciutadà, del qual s'informarà amb temps.

Adoración Álvaro Moya (CUNEF). *Nunca olvidaré nuestras conversaciones sobre la docencia compartida, los ajetreos de un profesor ayudante, el devenir de una Facultad para alguien que acababa de llegar. Fins sempre.*

Francesca Antolín (Universitat de Barcelona). *Assabentada del traspàs del nostre company, voldria compartir el dol amb vosaltres i amb els seus familiars.*

Marc Badia Miró (Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB).

Luis Mª Bilbao Bilbao (Universidad Autónoma de Madrid). *Mis más sentidas condolencias a su familia y amigos.*

**Departament d'Història Econòmica,
Institucions, Política i Economia
Mundial**
Av. Diagonal, 690
08034 Barcelona

Yolanda Blasco Martel (Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB). *Guardo un muy buen recuerdo del paseo que nos regaló Benaul por la historia industrial de su ciudad. Una buena forma de despedirse es haciendo un regalo, que es lo que hizo en 2017 cuando se jubiló. Jirones de vida que nos deja...*

Ángel Calvo (Centre d'Estudis Antoni de Capmany de la UB).

Xoán Carmona (Universidade de Santiago de Compostela). *Siento mucho su fallecimiento. Gran historiador económico y, sobre todo, un tipo estupendo.*

Albert Carreras de Odriozola (Universitat Pompeu Fabra). *El comiat d'en Josep Maria Benaul és un cop molt dur per a tots els que l'hem conegut. Va ser-ho molt el coneixement de la seva malaltia i de la seva gravetat. Però l'esperança es manté sempre viva i tendeix a negar el pitjor, encara que sigui inevitable.*

Recordaré en Josep Maria com permanentment jove. Ho va ser fins quan l'avenç de la malaltia el va portar a recloure's. Jo el recordaré sempre jove, enèrgic, entusiasta, brillant, optimista, de permanent bon humor, alegre, generós: una persona esplèndida. Com a col·lega aquestes qualitats s'unien al rigor, a l'agudesia, al bon ordre mental, al domini dels temes que tractava. Era un gran acadèmic. Un gran historiador econòmic. Un gran historiador de la indústria. Un gran historiador de Catalunya. Empenyia la recerca, suscitava noves vocacions, engrescava els estudiants. A més, escrivia molt bé. I era sempre un gran membre dels equips que es formaven.

L'enyorarem molt. Afortunadament —dintre de la desgràcia—, el seu record es mantindrà viu perquè és un bon record. Cultivem-lo entre tots perquè ens farà a tots millors.

Una darrera abraçada i un sentit homenatge.

Anna Carreras Marín (secretària del Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB). *Deixa records inesborrables en els seus companys i el que va ser el seu departament, entre ells, em quedo amb el seu somriure que és la imatge que em ve al cap quan penso amb en Josep Maria Benaul.*

Jordi Catalan Vidal (Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB).

Josep Colomé Ferrer. (Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB).

Francisco Comín Comín (Universidad de Alcalá de Henares).

**Departament d'Història Econòmica,
Institucions, Política i Economia
Mundial**
Av. Diagonal, 690
08034 Barcelona

Consejo de la Asociación Española de Historia Económica. *Con todo nuestro cariño y respeto profesional, queremos recordar a nuestro colega Josep Maria Benaul y acompañar a sus compañeros, también nuestros, en estos tristes momentos. Todo nuestro ánimo desde el Consejo de la Asociación Española de Historia Económica.*

Antonio Escudero (Universitat d'Alacant). *Un excelente historiador y gran persona.*

María del Carmen Espido Bello (Universidade de Santiago de Compostela).

Gaspar Feliu (Universitat de Barcelona). *Tristes i condol per la notícia de la mort del Josep M. Benaul. Trobarem a faltar el seu somriure acollidor, la seva bonhomia i la seva discreta i pregona saviesa.*

Eloy Fernández Clemente (Universidad de Zaragoza). *Me sumo, desde Zaragoza, a las condolencias de nuestro colega, al que recuerdo por su rigor y pulcritud académica, investigadora, como uno de los mejores, grandes, discípulos del Profesor Nadal.*

Paloma Fernández Pérez. (Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB). *El Josep Maria Benaul combinava el rigor i esperit crític d'un gran professional de la Història, compromès amb els seus temps, amb la bondat d'una persona extremadament sensible que, sabent gestionar molt les seves emocions, mirava d'ajudar a tots aquells companys i companyes que ell detectava necessitaven una paraula amable i un consell. Mai oblidaré les sessions treballant amb ell colze amb colze per l'Atlas de la Industrialización de España que es va dirigir des del nostre Departament amb la mà imponent del Dr. Jordi Nadal. Realment van ser aquells mesos treballant a les ordres del Dr. Nadal, i sobre tot del Josep Maria Benaul, que vaig aprendre què era i com es feia història industrial. Jo que sempre havia treballat fins aquell moment protocols notarials pels meus negociants, em vaig veure enfrontada amb estadístiques comercials, fiscals, mineres, per revisar (5 o 10 cops si feia falta) que cada xifra publicada a l'Atlas estigués correcta. El Josep Maria va saber convertir una tasca feixuga en un repte, sempre mirant de captar errors on ningú els veia. Aquell esperit crític, aquell rigor, i aquella satisfacció de tenir una feina ben feta, van ser el llegat i el regal que el Josep Maria em fa fer, que guardo com un tresor.*

El Josep Maria va ser, també, junt amb la Xesca Antolin, un dels primers pioners en oferir cursos d'Història empresarial a la nostra Facultat, sempre al dia, sempre mirant l'últim llibre i l'últim article per molt que la seva passió fos la història industrial, i no la història de la gestió i organització empresarial. Quan em va tocar fer docència de l'assignatura, als primers anys, el Josep Maria no va dubtar en facilitar-me absolutament tots els seus apunts i presentacions, que eren i encara són un model d'exhaustivitat. Li apassionava ensenyar història empresarial del Japó i els tigres asiàtics, i com l'Estat allà va recolzar i recolza els seus potents grups empresarials per mirar d'impulsar l'economia del país en un marc global.

**Departament d'Història Econòmica,
Institucions, Política i Economia
Mundial**
Av. Diagonal, 690
08034 Barcelona

El Josep Maria tenia un finíssim sentit de l'humor, i un encara més fi sentit de la discreció i de quan i on callar. Quan va arribar al nostre Departament des de l'Autònoma es va dedicar a treballar i recolzar profundament la recerca dels principals grups de recerca en història industrial del nostre Departament, a nivells que caldrà un dia reconèixer a fons. Sobre tot, es va dedicar a preparar bé les seves classes, i a seguir la seva recerca personal i les seves publicacions.

Quan es va jubilar, somniava amb el seu viatge a Amèrica del Sud, que va preparar amb tot detall, amb tota la il·lusió. Quan el vaig veure de retorn, estava feliç, havia visitat casals de catalans amabilíssims amb ell, havia vist paisatges meravellosos, havia retrobat antics companys com el César Yáñez, i només desitjava viure amb tranquil·litat al seu Sabadell tant estimat.

El trobarem a faltar.

Josep Maria Fradera (Universitat Pompeu Fabra). *Company de generació, col·lega amb tantes coses compartides, una manera de fer història pensada des d'un cert lloc i d'una certa manera, amic de sempre i record inesborrable.*

José Luis García Ruiz (Departamento de Economía Aplicada, Estructura e Historia, UCM). *Josep Maria era un colega con el que siempre querías encontrarte, pues sabías que te acogería con amabilidad y que siempre aprenderías algo de él. Descanse en paz.*

Ramon Garrabou (professor emerit de la Universitat Autònoma de Barcelona).

Luis Germán (Universidad de Zaragoza). *Un hombre cabal, un profesor imprescindible en su Departamento universitario.*

Juan Hernández Andreu (Universidad Complutense de Madrid). *Condol als familiars y companys. Deixa un bon record.*

Alfonso Herranz Loncán (director del Centre d'Estudis Antoni de Capmany de la Universitat de Barcelona, Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB).

Montserrat Llonch (coordinadora de la Unitat d'Història Econòmica, Departament d'Economia i d'Història Econòmica de la UAB). *La seva alta capacitat i exigència intel·lectual no feia ombra a la seva vàlua personal i humana. El trobarem molt a faltar.*

Enrique Llopis Agelán (Universidad Complutense de Madrid). *De Josep Maria se puede decir mucho y muy bueno en el ámbito profesional y en el personal. Era "persona de una sola pieza" tal vez constituya una de las frases que mejor nos aproxime a él. He tenido la fortuna de disfrutar de su amistad durante más de 35 años y de haber compartido con él tareas en Investigaciones de Historia Económica. Su comportamiento en la vida y su excelente y sólida obra nos ha colocado en una posición deudora frente a él. Merece, sin duda, no ser olvidado.*

**Departament d'Història Econòmica,
Institucions, Política i Economia
Mundial**
Av. Diagonal, 690
08034 Barcelona

Santiago M. López (Presidente de la AEHE). *Por esas charlas en Sabadell y tu confianza, hasta siempre.*

Irene Maestro Yarza (directora del Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB).

Carles Manera Erbina (Universitat de les Illes Balears). *Encara consternat per la mort de Josep Maria, gran historiador econòmic i persona íntegra. El meu suport total a la família i als seus companys i companyes del departament d'Història Econòmica de la UB. El meu record emocionat per un professional seriós, de pedra picada, irremplaçable.*

Julio Martínez Galarraga (Universitat de València).

Elena Martínez Ruiz (Universidad de Alcalá).

José Antonio Miranda (Dto. de Análisis Económico Aplicado - Área de Historia e Instituciones Económicas, Universitat d'Alacant).

Jordi Nadal Oller (Universitat de Barcelona).

Roser Nicolau (Universitat Autònoma de Barcelona).

Joaquín Ocampo Suárez-Valdés (Universidad de Oviedo). *Lamento profundamente la ausencia definitiva de Josep María Benaul. Queda su valiosa aportación a la historia económica como memoria de su vocación y trabajo, pero también el amargo sentimiento de las voces irremplazables y para siempre en silencio. Un fuerte abrazo para su familia y compañeros.*

José Alejandro Peres Cajías. (Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB).

Vicente Pinilla (Universidad de Zaragoza).

Jordi Planas (Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB). *Has estat i seràs sempre per a nosaltres un model de rigor en el treball i d'honestedat profunda. Et trobarem a faltar.*

Marc Prat Sabartés (Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB). *D'en Josep Maria sempre recordaré les converses casuals sobre qualsevol tema, la seva profunda saviesa, les seves frases curtes i rotundes. És una gran injustícia que se n'hagi anant tant aviat.*

Ricardo Robledo (Investigador visitant Universitat Pompeu Fabra). *Me sumo al deseo expresado por J. Catalan en su semblanza: “voy a guardar el recuerdo de su calidez humana y de su excelente labor como historiador”. Tuve la suerte de disfrutar muy pronto de estas cualidades como compañero de la primera promoción de Historia de la UAB en 1969.*

**Departament d'Història Econòmica,
Institucions, Política i Economia
Mundial**
Av. Diagonal, 690
08034 Barcelona

José Antonio Sebastián Amarilla (Departamento de Economía Aplicada, Estructura e Historia, Universidad Complutense de Madrid). *He sentido enormemente su pérdida por su calidad académica y humana, su excelencia como profesor e investigador, y su calor y cercanía como colega y amigo.*

Eloi Serrano i Robles (Escola Superior de Ciències Socials i de l'Empresa Tecnocampus - Universitat Pompeu Fabra). *Que la terra et sigui lleu company.*

Raimon Soler Becerro (Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial i Centre d'Estudis Antoni de Capmany de la UB). *Un gran historiador, sabadellenc compromès, una gran persona i un bon amic. Aquí el veiem al centre, en una visita que ens va fer al vapor Buxeda Vell i a la Caixa de Sabadell, amb motiu de la seva jubilació, l'any 2017. Que la terra et sigui lleu, amic!*

Ricard Soto Company. (Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB).

Carles Sudrià Triay (Centre d'Estudis Antoni de Capmany en Economia i Història Econòmica de la Universitat de Barcelona). *PER A JOSEP M. BENAUL, COMPANYY I AMIC*

Escriure un obituari, ni que sigui breu, és sempre una tasca difícil. I ho és encara més si la persona a qui es dedica ha estat durant molts anys company de feina i estret col·laborador en diverses aventures intel·lectuals. Jo coneixia poc en Josep M. Benaul el 1991, quan va defensar la seva tesi doctoral. Hi vaig assistir i recordo molt bé que en vaig sortir francament enlluernat. La seva aproximació a la indústria llanera anava molt més enllà de la història industrial; denotava un interès social profund i un afany per entendre de veritat el que era una societat capitalista en tota la seva complexitat. Havia estat una tesi llarga a l'estil de les thèses d'État franceses que va cloure als 30 anys. Però també era una tesi d'aquelles que consagra definitivament el seu autor. No va confegir mai un llibre pròpiament de la seva tesi i potser no calia. Una lectura de la seva aportació a la Història Econòmica de la Catalunya Contemporània o dels capítols de diversos llibres col·lectius en els que va participar i/o va promoure permeten tenir una visió ben exacta del seu pensament i de la profunditat de les seves anàlisis.

Va guanyar una plaça de titular a l'Autònoma, on va treballar fins el 1997. En aquell any ens va fer saber a Jordi Nadal i a mi mateix el seu interès per a incorporar-se al nostre departament. La proposta ens va agafar per sorpresa, però no vam trigar en acceptar-la, amb en Nadal com a primer interessat. A mi em va tocar enginyar-me-les per trobar la manera d'aconseguir la plaça que calia. Ja no recordo com ens ho vam fer, però si puc dir que va ser sens dubte una incorporació de la que sempre ens vam felicitar.

**Departament d'Història Econòmica,
Institucions, Política i Economia
Mundial**
Av. Diagonal, 690
08034 Barcelona

Va ser per aquelles dates que Jordi Nadal em fer avinent el seu projecte d'elaborar un Atles de la industrialització espanyola. En Nadal ho veia com a una gran obra col·lectiva alhora visual i analítica que aplegués les aportacions sorgides al redós del Fracaso, el seu llibre seminal de 1975. Ben aviat el projecte va créixer i va prendre forma i ben aviat també va quedar clar que calia constituir un nucli de direcció capaç de supervisar la feina d'una llarga llista de col·laboradors i ajustar-la a les estrictes exigències de l'obra que ens plantejàvem. Jo, desmanegat com soc, en tenia prou amb gestionar la qüestió econòmica i escriure els capítols que em pertocaven. Necessitàvem un especialista en història industrial capaç de ser ferm i amable alhora davant els autors i davant també dels responsables de l'infografia. Ningú millor que en Josep M. Benaül. Va acceptar la proposta immediatament i en va ser el veritable motor en els gairebé tres anys que vam trigar a confegir una obra que hores d'ara encara em meravella que poguéssim acabar. El segon atles, el de Catalunya, va costar menys de fer, però en Josep M. hi va tenir una participació encara més intensa en un pràctic mà a mà amb en Jordi Nadal.

Vam fer altres coses, con la història de la Caixa de Sabadell, i alguns articles a diverses revistes. La nostre relació va ser sempre afectuosa si be reservada. Mai una paraula de més, sempre un suport segur. Fermesa i cordialitat serien les paraules que jo triaria. Fermesa davant la vida i davant la mort i una estimació profunda pel seu país, per Sabadell i per a la seva gent que traspuava en tot allò que feia. Descansi en pau.

Xavier Tafunell Sambola (Univeristat Pompeu Fabra).

Enric Tello (Departament d'Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial UB). *En Josep Maria Benaül ens ha deixat amb la mateixa discreció i serenor amb la que sempre es va mostrar en els molts anys de treball amb nosaltres, especialment per a tot el referent a la seva vida privada. Era una excel·lent persona, sempre disposada a col·laborar i ajudar. Un bon professor, i un bon recercador. Ens queda en el record, entre moltes altres coses, la visita guiada a la seva ciutat de Sabadell que ens va voler fer a tots els companys i totes les companyes del departament després de jubilar-se.*

Lluís Torró Gil (Universitat d'Alacant).

Jesús María Valdaliso (Universidad del País Vasco). *Os acompaño en el pesar y en el sentimiento por la muerte de Josep, un buen historiador económico y una mejor persona.*

**Departament d'Història Econòmica,
Institucions, Política i Economia
Mundial**
Av. Diagonal, 690
08034 Barcelona

